

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Т. І. Черкасова, к.е.н., професор

Н. Д. Каражова

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Основною метою функціонування аграрного підприємства є забезпечення можливості його стійкого розвитку, що пов'язано з постійним пошуком та реалізацією заходів щодо підвищення рівня економічної ефективності господарювання. Аграрний сектор, в силу своєї специфіки, до якої можна віднести залежність від природних умов, наявність постійних ризиків, високий рівень трудових витрат та залежність від світових цін на окремі види сільськогосподарської продукції вимагає постійного удосконалення системи управління підприємствами.

Найважливішим показником, що впливає на ефективність виробничо-господарської діяльності аграрного підприємства чи його структурних підрозділів, є собівартість сільськогосподарської продукції, яка відображає поточні витрати, пов'язані з її виробництвом та реалізацією. Саме управління витратами є інструментом системи управління, який може забезпечити аграрному підприємству високий економічний результат, що спонукає до пошуку напрямів його удосконалення.

Значний внесок у дослідження проблем управління витратами окремого підприємства внесли такі вчені, як Андрійчук В.Г., Друрі К., Ентоні Р., Карпова Т.П., Ковальчук М.І., Нелеп В.М., Столярова О.О., Чернецька О.В. та інші.

Мета роботи – виявити особливості визначення собівартості продукції рослинництва та визначити напрями удосконалення системи управління витратами аграрного підприємства.

Сьогодні розвиток сільського господарства як галузі, що забезпечує населення продуктами харчування, а харчову промисловість сировиною, має пріоритетне значення. Частка сільського господарства у 2016 році у ВВП склала 11,4%, індекс росту продукції сільськогосподарських підприємств порівняно з 2015р. склав 109,8 %, у тому числі продукція рослинництва – 113,7%. По Одеській області ці показники відповідно склали 123,4% та 125,6%[1]. Для ефективної роботи підприємств даної галузі важливе значення має раціональна організація їх роботи, а також планування всіх витрат та доходів у рамках загального управління підприємством.

У свою чергу, саме витрати виробництва сільськогосподарської продукції є економічною основою визначення собівартості, яка дає можливість глибоко аналізувати економічний стан підприємства і виявляти резерви підвищення ефективності виробництва, реалізація яких сприяє забезпеченню соціального та економічного розвитку аграрних підприємств. До основних завдань управління витратами на аграрних підприємствах можна віднести: планування собівартості, облік витрат та визначення собівартості сільськогосподарської продукції, калькулювання собівартості одиниці продукції, визначення напрямів та реалізація заходів щодо зниження собівартості продукції.

Розрахунок собівартості продукції здійснюється в такій послідовності: а) розподіляються між окремими об'єктами планування та обліку витрати з утримання необоротних активів; б) визначається собівартість робіт та послуг допоміжних виробництв; в) розподіляються загальні витрати: на зрошення та осушення земель, включаючи витрати на утримання меліоративних споруд, на вапнування та гіпсування ґрунтів та на утримання полезахисних смуг; г) списується частина витрат бджільництва на сільськогосподарські культури, що запилюються; д) списуються з витрат основного виробництва суми надзвичайних витрат; е) розподіляються бригадні, фермські, цехові та загальновиробничі витрати; є) визначається загальна сума виробничих витрат за об'єктами обліку; ж) визначається собівартість продукції рослинництва; з) визначається собівартість продукції підсобних промислових виробництв з переробки рослинницької продукції; і) розподіляються витрати з утримання кормоцехів; ї) визначається собівартість продукції тваринництва; й) визначається собівартість продукції інших промислових виробництв; к) визначається собівартість товарної продукції рослинництва[2; 3, с.382].

Особливості виробничого процесу аграрного підприємства обумовлюють, що його розвиток залежить від природних факторів, основним засобом виробництва виступає земля, а

рослини і тварини одночасно виступають як засобами та предметами праці, ускладнюється процес управління виробництвом. На розвиток виробництва та підвищення рівня соціально-економічних показників діяльності аграрного підприємства значно впливає зниження собівартості продукції, розрахунок якої потребує урахування особливостей визначення окремих її видів. До того ж собівартість одиниці продукції в рослинництві залежить від урожайності та витрат на 1 га посівної площі сільськогосподарських культур.

Традиційно визначення собівартості одиниці продукції здійснюється за допомогою таких методів як пряме віднесення витрат на відповідні види продукції; вилучення із загальної суми витрат побічної продукції, вираженої у грошовій формі; розподіл витрат між видами продукції пропорційно до кількісного значення однієї з головних ознак, спільної для всіх видів одержаної продукції; коефіцієнтний метод; пропорційний метод та комбінований метод.

Але використання вищезазначених методів не є достатнім. Управління витратами аграрного підприємства не слід зводити тільки до обліку та зниженню витрат на виробництво, а необхідно ураховувати й необхідність поширення цієї задачі на всі елементи управління. Визначити шляхи більш ефективного використання коштів і зниження собівартості продукції можна лише на основі розробки механізму управління витратами.

Управління витратами, на наш погляд, повинно розглядатися як самостійний модуль у системі економічного управління підприємством, основою якого є процес вироблення і ухвалення управлінських рішень на основі організаційно-методичної системи формування, розподілу витрат і розрахунку собівартості продукції (робіт, послуг) відповідно до поточних і перспективних цілей на різних рівнях аграрного підприємства.

Такий підхід потребує визначати не тільки собівартість товарної продукції аграрного підприємства, але й управляти витратами по кожному виду продукції, у розрізі структурних підрозділів та в цілому по господарству.

Особливої уваги у подальших дослідженнях потребує облік загальногосподарських витрат та розподіл їх за видами продукції рослинництва, визначення характерних баз розподілу; дослідження питань створення центрів витрат і центрів відповідальності з виділенням відділу контролінгу в організаційно-функціональній структурі управління аграрним підприємством. Показник рівня собівартості повинен перетворитися у показник якості управління аграрним підприємством, в інструмент управлінської технології, яка відповідатиме вимогам ринку.

Література:

1. Індекс сільськогосподарської продукції у 2016 році (попередні дані). Експрес випуск від 16.01.2017р. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
3. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві : Підручник. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К.: КНЕУ, 2004. – 495 с.